

Prefață

Motto 1: „Scrierea este pentru spirit, ceea ce notele sunt pentru armonia muzicală”.

Jules Crépieux-Jamin*

Motto 2: „Un raport strâns între scriere și personalitatea autorului ei, e în afară de orice îndoială”.

Prof. C. I. Parhon**

Lucrarea de față se adresează unui cerc larg de cititori. Ea vine ca răspuns la numeroasele solicitări făcute de persoane interesate de știința grafologiei. Acest interes este firesc dacă avem în vedere că în lume sunt mii de cărți ce tratează această știință, dar la care foarte puțini români au avut acces și s-au putut documenta. Și aceasta pentru că în cea de-a doua jumătate a secolului trecut, așa cum Sociologia și Psihologia în 1977 fuseseră desființate, Micul Dicționar Filozofic definea Cibernetica și Grafologia, ca „științe idealiste”, pentru cea de a doua etichetarea fiind și de „ghicitorie în scris” și „știință reacționară” și bineînțeles că a fost interzisă.

Totuși, dintre acei foarte puțini și cu șansa să fie aproape de publicațiile de grafologie din afara României a fost prof dr. docent Andrei Athanasiu (1922-2005), care, prin lucrările sale **Bazele științifice ale grafologiei** (teză de doctorat, 1949) și **Scris și personalitate** (1970), a asigurat continuitatea școlii românești de grafologie întemeiată de mari personalități, precum prof. Gh. Marinescu, prof. C.I. Parhon, dr. M. Derevici, Helena Bogdanovici, Mihail Negru, Aurel Boia și, nu în ultimul rând, Henri Stahl care a corespondat cu cel mai de seamă grafolog al începutului de secol XX din Franța, Jules Crépieux-Jamin.

În 1991 a luat ființă Societatea Română de Grafologie, iar în decembrie 2004, Asociația Grafologică din România.

De asemenea, după 1990 au fost editate lucrări sub semnătura unor nume importante în domeniu: Andrei Athanasiu, Adrian Frățilă și Radu Constantin, al căror tiraj nu a acoperit nici pe departe cerințele.

În 1993 s-a introdus disciplina de Grafologie la Universitatea Independentă „Titu Maiorescu” din București, curs destinat studenților de la Facultatea de Psihologie și Drept, din inițiativa și prin efortul personal al prof A. Athanasiu.

În septembrie 2000, participanții la Congresul Internațional de Grafologie BOLOGNA 2000 au subliniat „cât de util ar fi ca Grafologia să fie introdusă într-un curs

* Crépieux-Jamin, TRAITÉ PRATIQUE DE GRAPHOLOGIE. ÉTUDE DU CARACTÈRE DE L'HOMME D'APRÈS SON ÉCRITURE, Ernest Flammarion, Editeur, 26 Rue Racine, Paris, coperta 1.

** C.I. Parhon professeur de Clinique de maladies nerveuses et mentales à la Faculté de Médecine de Jassy, „Essais de graphologie scientifique. VI Les signes graphologiques de l'affectivité”, Extrait du Bulletin de la Société roumaine de Neurologie, Psychiatrie, Psychologie et Endocrinologie II-ème Année No. 3, 1925, p. 1.

universitar recunoscut și cât este de indispensabil de lucrat în interdisciplinaritate cu alte științe umane”.

După acest eveniment, ca de altfel și după Congresul Internațional de Grafologie PARIS 2002, în România s-a desfășurat o intensă activitate de popularizare a grafologiei, dar mai ales de reintrare a ei în sistemul de învățământ.

Urmare memoriului din 2002, adresat Ministrului Educației și Cercetării acesta ne-a răspuns că: „Grafologia poate fi introdusă în planurile de învățământ a unei (unor) discipline asociate grafologiei, specializări ce ar putea beneficia de cunoștințele specifice grafologiei, în spiritul autonomiei universitare de care beneficiază universitățile din România”.

Congresul Internațional de Grafologie MILANO 2005 care a avut ca temă: „Europa unită între speranțe și incertitudini: rolul Grafologiei în crearea unei identități comune”, Primul Salon Național de Psihologie (16-19 iunie 2005, Sala Palatului, București) în cadrul căruia am susținut o conferință despre grafologie și unde participanții au asistat stând și pe jos, precum și interesul manifestat de studenții unor universități din București precum Universitatea „Spiru Haret” și Universitatea „Dimitrie Cantemir” sau Universitatea din Craiova, la care am ținut ore de grafologie, m-au determinat efectiv să editez acest volum.

Grafologia este știința care are ca obiect studiul scrierii (sincere) unei persoane, pentru a determina caracterul, temperamentul, în general personalitatea, cu calitățile și defectele acelei persoane.

Trăirea interioară a fiecăruia dintre noi se trădează prin această manifestare materială care este scrierea. Această activitate, constând în mișcări automatizate ale brațului, mâinii și degetelor, trebuie considerată ca o gesticulație specială, ca o mimică a mâinii, de altminteri de mare finețe și precizie. Scrierea trebuie să fie deci considerată ca un grafic sensibil al mișcărilor mâinii, săvârșită pe măsură ce aceste mișcări se produc (A. Athanasiu).

Putem decela reacțiile unui individ observând activitatea mintală transmisă prin influxul nervos materializat în gestul grafic. Ca atare, gestul scriptural este în același timp un reflex al întregii personalități a scriitorului; el nu răsfrânge numai o serie de deprinderi motrice fără legătură cu datul temperamental și personalitatea celui ce scrie. Conformația morală, imaginea reală sau utopică pe care scriitorul și-o face asupra lui însuși, își găsesc în scriere corespondențe. Scrierea oferă o imagine complexă asupra individului respectiv. Ea ne ajută să ne fie relevante nu numai caracterul, temperamentul, starea emoțională, tulburările psihice sau de personalitate, dar și datele constitutive ale individului, cât și stările de moment. Și nu ne putem ascunde în nici un fel. Semnele unei scrieri ne dau amprenta grafică care ne unicizează (Girolamo Moretti).

În cuprinsul lucrării explic ce este grafologia (metodă, știință, artă a portretului), metodele și limitele sale. Am căutat să prezint date asupra scrierii în lumina actualelor achiziții științifice în grafologie, să ofer un îndreptar metodologic și să insist asupra aspectului aplicativ al acestei științe interdisciplinare pentru care am oferit exemple concrete de scrieri cu interpretările grafologice ale acestora.

Grafologia, pe lângă valoarea sa intrinsecă presupunând acumularea de cunoștințe despre această știință, dar și despre altele cu care se întrepătrunde (psihologia, psihiatria, psihanaliza, sociologia), este valoroasă prin aplicațiile sale în multe domenii de activitate cum ar fi: pedagogie, medicină, justiție, istorie, istoria literaturii, istoria muzicii, managementul resurselor umane ș.a.

Pe lângă faptul că dispare confuzia dintre Expertiza grafică (ramură a Criminalisticii) și Grafologie, sunt convins că cititorii vor realiza că este de un real folos studierea grafologiei prin aceea că trăim într-o societate compusă din indivizi la a căror cunoaștere poate contribui cu succes și grafologia.

Autorul

București, 2020

1

Grafologia - știința studiului scrisului

Motto: „Grafologia va fi o știință experimentală sau nu va fi deloc”^{*}.

Pierre Janet

Observațiile empirice ale grafologiei din trecut, teoriile și vederile intuitive ale autorilor, generalizările lor îndrăznețe nu au fost suficient de verificate și fundamentate. Studiile și achizițiile făcute însă în secolul al XIX-lea, dar mai cu seamă în secolul al XX-lea cu personalitățile importante în domeniul grafologiei, ne dau posibilitatea unei abordări științifice.

Lucrările de psihologie ale lui Pierre Janet,... conțin, pe lângă un material de observație valoros, elemente pozitive, ca: ideea evoluției și a determinismului în viața psihică, folosirea metodelor obiective în cercetarea psihicului (în special a observației clinice), depășirea behaviorismului prin sublinierea rolului conștiinței în comportamentul omului etc. Contribuția principală a lui Janet în psihiatrie constă în elaborarea teoriei psihogene a isteriei și psihasteniei, precum și în descrierea cu o precizie clasică a simptomelor clinice ale acestor două nevroze. Lui Janet îi revine meritul de a fi considerat, pentru prima oară, psihastenia ca o boală nervoasă aparte... Psihanaliza ar fi putut fi inventată în Franța de către Pierre Janet. Acesta și-a susținut teza de doctorat despre **Automatismul psihologic**. Absolvent al școlii normale, a urmat ulterior studii medicale și și-a făcut doctoratul despre **Starea mintală a istericilor (1894)**. Carieră fulgerătoare: director al Laboratorului de psihologie de la Clinica neuro-psihiatrică de la *Salpêtrière* condusă de Charcot din **1890**, va fi în curând chemat la *College de France* (în **1895**, apoi ca profesor titular în **1902**). Janet va face analize clinice ale nevrozelor: isterie, fobii, obsesii și va izola o formă nevrotică, psihastenia. Studiază conduitele psihologice și se interesează de psihologia socială. Opera sa este imensă. Să cităm: **Nevroze și idei fixe (1898)**, **Medicațiile psihologice (1919)**; opera care îi leagă numele de psihastenie datează din **1902: Obsesiile psihasteniei**. Cartea sa cea mai uimitoare este **De la angoasă la extaz (1926)**. Opera sa cea mai actuală rămâne **Evoluția memoriei și a noțiunii timpului (1928)**. A publicat pagini frumoase despre sentimente, tensiunea psihologică, forța și slăbiciunea psihologice... A fondat împreună cu Georges Dumas **Le Journal de psychologie**, în **1904**. Janet a fost foarte ascultat și foarte citit la vremea sa. Freud vorbește adesea despre el și încearcă să se demarce față de el, cu atât mai mult cu cât, în cursul deselor sale călătorii în Franța pentru a-i întâlni pe Charcot, Bernheim, îl întâlnește și pe Janet și opera sa. Unii nu se pot abține să nu spună că Freud a furat de la Janet și și-a însușit datele acestei psihologii clinice prezentând-o în mod diferit. Janet descoperise într-adevăr vigoarea patogenă a amintirilor uitate, dar el a trecut pe lângă sexualitate, refulare, refulat, inconștient. Păcat. (conform **DICȚIONAR ENCICLOPEDIC ROMÂN VOL. II D-J**, EDITURA POLITICĂ, BUCUREȘTI, **1964**, p. **915** și Dr. ADOLFO FERNANDEZ-ZOÏLA, **FREUD și PSIHANALIZELE**, Editura HUMANITAS, București, 1996, p. 334-335, după DR. ADOLFO FERNANDEZ-ZOÏLA, **FREUD ET LES PSYCHANALYSES**, 1990, by Editions Nathan, Paris).

*

* *

Grafologia, ca știință umană, se mișcă între două limite: analiza și sinteza globală care pun în pericol obiectivitatea. Analiza (experimentul) distruge faptul ce se experimentează și orice situație creată: psihologia modernă analizează realizările omului pe componente, dar ea niciodată nu va putea recompune mozaicul (López-Ibor). Pe de altă parte, cel mai bun specialist (și grafologul este) va fi, la

^{*} Acestea au fost cuvintele spuse într-o anumită ocazie de Pierre Janet (1859-1947), psiholog și psihiatru francez.

urma urmelor, cel ce va avea o minte mai universală. Nu se mai poate concepe o grafologie cantonată și șovinistă provenind numai din cercetarea și tradiția unei singure țări. (conform Boletín nr. 19/77, p. 1, din 1991 al AGRUPACION DE GRAFOANALISTAS CONSULTIVOS DE ESPANA).

Având a adânci o individualitate în esența ei calitativă și concretă, modalitatea de abordare va trebui să fie adaptată unor condiții particulare de fapt. Este absolut necesar să plecăm de la o bună cunoaștere a datelor obiective, fundamentate științific și de la o serie de cadre de referință (ca de exemplu, încadrările tipologiei moderne), dar pentru a ajunge la aspectul concret al definirii unui anumit ins, mai trebuie, ca și la diagnosticul în medicină, de un „simț clinic”¹ o „intuiție” de ordin cu totul superior, care se câștigă și se dezvoltă. Acest simț ne conduce în labirintul de semne grafice, ne îndeamnă să luăm „cât trebuie” din noțiunile clasice pentru a putea portretiza pe acel scriptor, ne face să nu ne pierdem în fața particularităților cazurilor. Are drept componente esențiale: un fin spirit de observație practic (ce „prinde în fugă” elemente pe lângă care altul ar trece indiferent), un raționament corect și o bună documentare de specialitate. Aceasta s-ar traduce prin „simț grafic” sau „fler al scrisului”. Este deci o calitate de meșteșug înalt: abilitatea ordonatoare, aptitudinea de a integra detaliile în întreg.

Grafologia se bazează exclusiv pe examinarea minuțioasă a scrisului, pe studiul acestuia, pe descompunerea lui în părțile componente conform metodelor care vor fi expuse în acest volum. Se compară fiecare particularitate a unui scris cu exemple tip furnizate de alți grafologi. Cu, de asemenea, ce a adunat și a controlat el însuși pe un număr suficient de mare de cazuri.

E chiar baza muncii grafologice care constă în:

- a privi, a examina foarte atent;
- a remarca particularitățile care trebuie să fie reținute;
- a studia aceste particularități în funcție de climatul general al scrisului;
- a reuni semnificațiile, a le clasa, a le tria, a le ierarhiza pentru a obține trăsăturile dominante și secundare ale unei personalități;
- a stabili sinteza personajului.

Una din cerințele primordiale ale grafologului trebuie să fie aceea de a ști să privească. Aceasta se învață.

Inutil să spunem că munca grafologului cere multe calități, cum am văzut mai sus și cum o să mai vedem, pe lângă o solidă formație intelectuală, care înseamnă ani de muncă și o mare experiență, arată psihologul și juristul Anne-Marie Cobbaert².

Iată, după un studiu foarte amănunțit, efectuat de grafologul-caracterolog R. Denis, citat de aceeași A.M. Cobbaert, autor a numeroase lucrări și comunicări extrem de bogate pentru cine vrea să aprofundeze serios grafologia, portretul grafologului consilier. Al aceluia care, după ce a știut să analizeze un scris, trebuie să poată îndruma, orienta, recomanda, în cazuri foarte diverse:

- bună vitalitate psihică dar fără exuberanță;
- activitate profesională constantă și fără pauze;
- afirmarea ideilor sale cu tact și discreție;

¹ A. Athanasiu, *Tratat de grafologie. Cunoașterea personalității prin scris*, Editura Humanitas, București, 1996, p. 5.

² Anne-Marie Cobbaert, *Le guide marabout de la graphologie*, Nouvelles Editions Marabout, 65, rue de Limbourg B-4800 Verviers (Belgique), 1975, p. 18-51.

- bună acuitate senzorială care conferă un simț de observație precis (deseori estetic);
- sensibilitate foarte bună, dar bine dominată care, aliată cu alocentrismul intelectual, trebuie să ascute curiozitatea ființei umane;
- căutarea contactelor intelectuale, schimburi de vedere și de idei, capacitate de identificare a celuilalt, dar păstrând distanța necesară;
- spirit viu și de asemenea, reflecție, viață interioară;
- voință și energie neobosite;
- spirit deschis și orizont larg, preocuparea de a merge dincolo de aparențe și de detaliu, pentru a ajunge la sinteză;
- inteligență bună mult peste medie: fină, neîncorsetată, nuanțată;
- intuiție dar care nu exclude rațiunea, care comandă, organizează, critică.

În special în privința domeniului intelectual, e de dorit să găsim la grafolog următoarele calități:

- perspicacitate psihologică;
- empatie (alocentrism intelectual);
- onestitate intelectuală;
- obiectivitate;
- activitate mentală;
- spirit deschis;
- putere de decizie;
- inteligență vie;
- claritate etc.

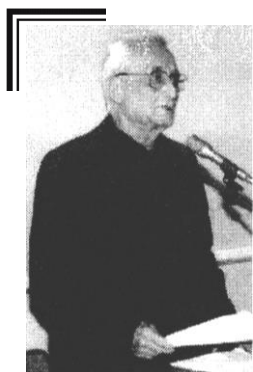
1.1. Definiția grafologiei

„Grafologia este știința care are ca obiect studiul scrisului unei persoane pentru a determina caracterul, temperamentul, în general personalitatea, cu calitățile și defectele acelei persoane”. Condiția care se impune este ca scrisul studiat să fie sincer (natural).

O altă definiție, la care s-a avut în vedere analiza scrisului în scopul cunoașterii personalității unui individ în evoluție, propusă de Lamberto Torbidoni și Livio Zanin (1998) este: „**Grafologia** este știința experimentală care, pornind de la expresia grafică naturală a celui care scrie, dezvăluie personalitatea psihofizică cu componentele intelectuale, tendințele temperamentale, capacitățile profesionale, constituția somatică, predispozițiile morbide înăscute în curs de concretizare”.³ Este o definiție mai cuprinzătoare care ne dă de fapt spectrul acestei științe. Acestea sunt doar două variante de a defini grafologia. Încercări de a da o definiție cât mai cuprinzătoare au fost și sunt, dar ne oprim la acestea două, care sunt cele mai recente și definesc în sinteză grafologia.

Etimologic, cuvântul grafologie se compune din două cuvinte grecești: *graphein*, care înseamnă „a scrie” și *logos* „știință”. Acest termen a fost întrebuintat pentru prima oară în 1872 de către abatele Jean-Hippolyte Michon, care l-a luat ca titlu al lucrării sale **Systeme de graphologie**. Din acest moment el devine un termen general pentru desemnarea studiului scrisului ca expresie a caracterului și a personalității scriitorului. El nu semnifică altceva decât analiza sau psihologia scrisului.

³ Silvio Lena, *L'attività in età evolutiva. Esame, ricerche, prospettive*, Libreria „G. Moretti” Editrice - Urbino, 1999, p. 309-339, lansată de autor cu prilejul Congresului Internațional de Grafologie „BOLOGNA 2000” - Italia, desfășurat în perioada 8-10 septembrie 2000.

Podre Lamberto Torbidoni

(Chiaravalle 24 giugno 1921 - Loreto 24 aprile 2004). Foto di Silvio Lena. (reproducere după *Scrittura Rivista di problemi grafologici* nr. 129/130 Gennaio-Giugno 2004, p. 3) și scrierea sa, constând dintr-o dedicație pe volumul *Grafologia. Testo teorico pratico*.

Lamberto Torbidoni (1921-2004), părinte franciscan, discipol și succesor al lui Girolamo Moretti. Fondator (1958) și director al Institutului de Grafologie „Girolamo Moretti” (1963-1982) și a înființat *Scrittura - Rivista di problemi grafologici* și a fost director al acesteia între 1971-1981, urmându-l apoi Fermino Giacometti între 1982-1992, iar în prezent director este prof. Pacifico Cristofanelli. L. Torbidoni a scris în premieră remarcabilul articol „Analiza științifică a scrierii lui Sigmund Freud”, unde aplică metoda Moretti la autograful atât de particular și expresiv al „colosului psihanalizei”.

Lucrarea sa principală *Grafologia: testo teorico pratico* (1974), a scris-o împreună cu Livio Zanin și a fost tradusă în limba franceză de R. Lavoie și Jean-Charles Gille-Maisani (1924-1995) cu titlul *Graphologie, Manuel theorique et pratique*, Editions Frison-Roche, Paris, 1993, unde în prefață dr. Gille evidențiază „mérite didactique du livre” și pune în practică metoda împreună cu un grup de studenți. (A se vedea în acest sens și *la graphologie cahier 3*, no 255, juillet 2004, p. 80-83, rubrica „NOS AUTOGRAPHES”. Padre Lamberto Torbidoni 1921-2004 și *Scrittura - Rivista di problemi grafologici*, 129-130, Gennaio-Giugno 2004, Anno XXXIV, n. I, p. 3-63).

munta Riffel, roman.
a pînă generoso coltura
homo nulla dicitur aia
robi, roble e proflores.
Pecce omglio, erpunioni
R. Panto offe de
Lamberto
22 come 2 ediz. a 1974

„Scrittura” *Rivista di problemi grafologici* n. 136/ Ottobre-Dicembre 2005, la pagina 66 - PAGINE L'ARCHIVIO -, ne spune în articolul „Atestarea inedită a lui Girolamo Moretti cu

„privire la Lamberto Torbidoni” că la acțiunea de intitulare a bibliotecii Institutului Grafologic Moretti, cu privire la Lamberto Torbidoni a fost citită mărturia pe care Girolamo Moretti a lăsat-o în notițele sale referitoare la discipolul său:

„Adevăratul frate P. Provinciale care a înțeles valoarea grafologiei mele a fost părintele (padre) Lamberto Torbidoni.

El i-a dat grafologiei mele acea valoare pe care o merita și nu s-a mulțumit numai să o susțină, ci a situat-o într-o așa poziție încât s-o facă să se dezvolte continuu.

El a fondat Biroul meu Grafologic în Ancona, el a stabilit relațiile cu exteriorul (străinătatea), sub îndrumarea lui și cu ajutorul îndrăgîtului meu discipol P. Giovanni Luisetto a fost tradus și publicat în germană, olandeză și franceză volumul meu „*Santi dalla scrittura*” (Sfinții scrierii).

El a contribuit la traducerea în engleză a tratatului meu voluminos. El a depus eforturi în mod înțelept și dinamic pentru ca numele meu să fie cunoscut și a căutat în toate modurile posibile să i se acorde Grafologiei mele seriozitatea corespunzătoare.

El s-a dăruit studiului Grafologiei mele și poate fi în măsură să aibă un atestat de discipol preferat, pentru că în mod repetat a dovedit că știe să interpreteze gândul meu grafologic. Nu știu cât mă va ține Dumnezeu pe acest pământ.

Am 82 de ani și încă lucrez ca și atunci când aveam 20 de ani, când rezistența e mai mare decât eficiența”.

Girolamo Moretti

Note grafologice-psihologice inedite, 1961, Arhiva Institutului Moretti

1.2. Istoric

Grafologia, studiul scrisului pentru a determina calitățile autorului lui, a suferit într-un timp relativ scurt o mare evoluție, transformându-se dintr-o simplă **distracție de salon**, într-o disciplină cu baze științifice demonstrate.

„Interesul pentru relația existentă dintre scriere și personalitate apare încă din perioada Antichității: nu suntem departe de adevăr dacă se face afirmația că aceasta s-a născut odată cu scrierea”.⁴

În Grecia Antică lui Aristotel i se datorează primele intenții ale legăturii, apoi Demetrios din Phaleron, iar la Roma scriitorul Suetoniu⁵, biograful Cezarilor, face considerații asupra unor aspecte ale caracterului împăratului Cezar August plecând de la grafia acestuia. Și în Orient se găsesc observații importante asupra scrierii.

În Evul Mediu nu avem nimic relativ la studiul scrierii, după cum nici Renașterea, cu toată strălucirea ei, nu aduce vreo contribuție în plus. Trebuie să ajungem în secolul al XVII-lea la filosoful Camillo Baldi (1551-1637), profesor de logică și metafizică la Universitatea din Bologna, care scrie în 1622: ***Trattato come da una leftera missiva si conoscano la natura e qualità dello scrivente*** (Tratat despre cum dintr-o misivă putem descifra natura și calitatea scriitorului) și o publică la Carpi (Modena) și napolitanul Marco Aurelio Severino autorul operei *Vaticinator sive tractatus de divinatione litterali*, care nu a fost niciodată publicată.

⁴ Iride Conficoni, Președintele Asociației Grafologice Italiene, *Caratteri fra le righe. LA PERSONALITÀ DALIA SCRITTURA*, EDB EDIZIONIDEHONIANE - BOLOGNA, 2001, p. 15.

⁵ Caius Suetonius Tranquillus (cca. 70-140), scriitor și istoric roman. A fost secretarul Împăratului Adrian. Cea mai importantă dintre lucrările sale istorice, *De vita Caesarum*, cuprinde biografiile primilor 12 împărați romani (de la Cezar la Domițian). Acestea sunt bogate în informații și în amănunte pitorești.

Althea 1297. Achille canonicus

Nella 225 et sono apparsi i v.s. risolta sul
 speciale del Malone la piacerei far a tenore?
 Nella questione delle speciali 22 - io - sono
 la parte ma di questo et è solito distribuirsi alle
 ufficiali della pena risolta, esse baci la mani
 bi. Così il d. 20 di Novato 1874
 Di v.s. 11mo.

and after

Can: full.

4th D. ad: Ant. comp. 22-23-

Scrierea lui Camillo Baldi (1551-1637) profesor de logică și metafizică la Universitatea din Bologna.

Despre Camillo Baldi aflăm mai multe date de la Michaela Raschiani în articolul „Camillo Baldi” pe care l-a publicat în revista *attualità grafologica* n. 92 Luglio-Settembre 2004, p. 5-7: „Camillo Baldi este mereu citat în manuale ca un precursor al grafologiei și totuși, chiar dacă suntem grafologi, știm foarte puține despre el, în general numai acest lucru (că este precursor). Poate că acest autor, ca și alte mari personalități, a lăsat operele sale să vorbească în numele său, dar nu este ușor să-l descoperi în paginile pe care le-a scris. Textele scrise de el pot fi citite în bibliotecile istorice, iar din faimosul *Tratat* nu există ediții recente.

„Pe cât de onorat a fost în viață, atât de injust a fost uitat după ce a murit”, astfel se plânge Bianco D’Ormea în „Camillo Baldi, studii”, La grafica emiliana, Bologna, 1943, p. 3.

„Grafologia în multe sale evenimente (înfăptuiri), cu apostolii și cu detractorii ei, a uitat de Camillo Baldi” și au fost necesare trei secole pentru ca personalitatea sa să-și recapete notorietatea. În realitate, abia în 1900, prin grija cercetătorului francez J. Depoin este republicat pentru prima dată *Tratatul*.

Baldi și-a desfășurat activitatea în cele mai diverse discipline: a fost astrolog, medic, filozof, precum și grafolog, a corespondat cu cei mai mari oameni de litere ai timpului și a discutat cu Galileo despre mișcarea apelor.